

Motion till riksdagen 2012/13: MJ4

av **Matilda Ernkrans m.fl. (S)**
med anledning av prop. 2012/13:55

Ny lag om kontroll av ekologisk produktion

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår förslaget till ny lag om kontroll av ekologisk produktion och förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska omarbeta förslaget till ny lag om kontroll av ekologisk produktion enligt vad som anförs i motionen och återkomma till riksdagen med ett nytt lagförslag.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska analysera hur andra medlemsländer hanterar kontrollfrågan så att tillämpningen blir så likartad som möjligt.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska utveckla åtgärder som tar bort hinder för ökad ekologisk produktion.

Motivering

Sverige har en lång tradition och erfarenhet av ekologisk odling. Ekologiska produkter kan minska jordbrukets miljöpåverkan men också vara en specialisering som kan göra svenskt jordbruk mer konkurrenskraftigt. Den ekologiska odlingen har potential att bli större och är en viktig del av en framtidssatsning för svensk livsmedelsproduktion.

Vi socialdemokrater har tre viktiga mål med vår jordbrukspolitik: fler jobb på landsbygden, högre kvalitet på maten och en bättre miljö. Vi tror att en ökad ekologisk odling i Sverige kan hjälpa oss att nå alla dessa mål.

Den ekologiska odlingen minskar jordbrukets miljöpåverkan. Det handlar t.ex. om minskad användning av kemikalier, vilket är bra både för vår egen hälsa och för den biologiska mångfalden, och om minskad klimatpåverkan eftersom man i den ekologiska odlingen inte använder handelsgödsel. Ökad

Fel! Okänt namn på

ekologisk odling minskar alltså, i alla fall kortsiktigt, trycket på omställning i andra sektorer i samhället.

Vi menar inte att de ekologiska odlingsmetoderna helt kan ta över, men vi tror att de kan utgöra en större andel av produktionen än de gör i dag. Vi vill sätta ett mål att den ekologiskt certifierade odlingen ska utgöra 30 procent av den odlade arean 2020.

Ekologiska produkter kan vara den typ av specialisering som kan göra svenskt jordbruk mer konkurrenskraftigt. En stabil och ökande efterfrågan från offentlig sektor gör också att den ekologiska odlingen kan utvecklas och att priserna går ned. Vi menar att ekologisk odling är ett möjligt mervärde och en möjlig konkurrensfördel för svensk livsmedelsproduktion som den borgerliga regeringen tappat bort.

Lagförslaget i propositionen och förslag på omarbetningar

Rådets förordning (EG) nr 834/2007 samt kommissionens förordning 889/2008 som rör ekologisk produktion gäller redan i Sverige och är direkt bindande för medlemsstaterna. Vi menar liksom regeringen att det finns ett behov av kompletterande nationella bestämmelser, men vi önskar en annan inriktning än den nya lag som regeringen föreslagit.

Vi menar att riksdagen ska tillkännage för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska omarbota förslaget till ny lag om kontroll av ekologisk produktion. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett nytt lagförslag.

Vi anser att regeringen i sitt lagförslag i för stor utsträckning utgår från myndighetsutövning och försöker samordna regelverket till livsmedelslagstiftningen. Vi menar att detta kan motverka vårt mål att stimulera ekologisk produktion i Sverige. Lagförslaget kan försvåra för ekoproduktionen och tillföra onödigt krångel.

Vi är kritiska till att regeringen i sina motiveringar till förslaget talar om förenklingar för myndigheterna men inte någonstans tar hänsyn till det ökade krångel och den ökade administration i ekoföretagandet som förslaget innebär. Vi är oroliga för att detta kan öka kostnaderna för försäljning och produktion av ekologiska varor i Sverige och därför ytterst drabbar arbetstillfällena i den svenska livsmedelsproduktionen.

Hela tanken med samordning av livsmedelslagstiftningen är inte helt relevant menar vi eftersom ekologisk produktion är ett frivilligt uppdrag som en producent tar på sig för att sälja en sådan produkt. Det är i grunden ett civilrättsligt avtal mellan en part som vill sälja en produkt och en annan som tar på sig att kontrollera att produkten är ekologisk.

Vi menar att det system som vi har i dag och som sköts till stor del utan myndighetsinblandning är positivt både för konsumenter och för producenter. Livsmedelslagstiftningen handlar om tvingande lagstiftning kring hygien och livsmedelssäkerhet. Kontrollen blir inte en myndighetskontroll på samma sätt

Fel! Okänt namn på

som livsmedelslagstiftningen. Produkter som inte klarar kontrollen är fortfarande goda och säkra livsmedel.

Regeringen lägger stor vikt vid att samordna livsmedelslagstiftningen med den nya lagen om kontroll av ekologisk produktion. Den hänvisar till artikel 27 i EU-förordningen om ekologiska produkter (834/2007) samt till det faktum att det underlättar för de myndigheter som ska tillämpa den nya lagen.

Det senare gäller endast i frågan om kommunerna samt kontrollmyndighetens kontroll av kontrollorganen. Kontrollorganen har endast hand om certifieringskontroll och har inga uppgifter enligt livsmedelslagstiftningen. Vi menar att nödvändigheten av samordning mellan lagrummen vidare behöver analyseras.

Vi menar att ekologisk märkning inte ska betraktas som ett allmänt intresse, utan det ska vara en marknadsstyrd märkning byggd på gemensamma definitioner.

Syftet med EU-lagstiftningen är att reglera denna marknad och att se till att den gemensamma marknaden i EU fungerar så tillvida att det vi kallar ekologiskt ska vara samma sak i hela EU och att begreppet inte ska missbrukas.

De EU-förordningar som ligger bakom lagförslaget är mer öppna och flexibla än det förslag som regeringen nu lagt fram. De ger t.ex. medlemsländerna större möjligheter att delegera bort uppgifter från myndighetsnivån till de verksamma. Märkningen av ekologiska varor är, menar vi, en redlighetsfråga och inte en fråga om livsmedelssäkerhet.

Vi noterar den massiva kritik mot regeringens förslag som finns i remissvaren från de verksamma: lantbrukets organisationer, certifieringsorganen (kontrollorganen), Krav, KSLA och Svensk Dagligvaruhandel.

Vi ställer oss också bakom förslaget från LRF att analysera hur andra medlemsländer hanterar kontrollfrågan så att tillämpningen blir så likartad som möjligt. Det menar vi är viktigt för konkurrenskraften och exportmöjligheten för det svenska ekologiska lantbruket.

Utgångspunkten bör vara, menar vi, att i så stor utsträckning som möjligt delegera till parterna (kontrollorgan och producent, importör etc.). Dessa bör, menar vi, liksom i dag sköta certifiering och kontroll av det som den som valt att certifiera sina produkter som ekologiska lovat att följa. Kontrollorganen bör få möjlighet, inom EU-förordningarnas gränser, att ta ett större ansvar för processen.

Kontrollmyndigheterna (Livsmedelsverket och Jordbruksverket) ska överlämna uppgiften att utöva kontroll till kontrollorganen. Vi tror inte heller att processen kring ackreditering av och delegering av uppgiften till kontrollorganet behöver göras mer komplicerad än i dag. De tre beslut som enligt lagförslaget krävs: ackreditering, godkännande och delegering bör samordnas så att kontrollorganet i en process kan få dessa tre beslut. Vi uppfattar att detta även är regeringens åsikt, men det är inte tydliggjort i propositionen hur en sådan samordning kan se ut. Detta menar vi att regeringen vidare behöver formalisera.

Vi är tveksamma till att kontrollorganen betraktas som myndigheter vad gäller krav på offentlighet, överklagande etc. Vi är rädda för att ökade förvaltningsrättsliga krav på kontrollorganen kan leda till ökade administrativa

Fel! Okänt namn på

kostnader, vilket blir ett hinder för den utökning av ekologisk produktion som vi eftersträvar. Därför bör kraven på att anpassa sig till förvaltningslagen och offentlighetsprincipen minimeras. Men självklart finns det ett samband med graden av delegering från kontrollmyndigheten till kontrollorganen och omfattningen av de förvaltningsrättsliga kraven.

Att certifiera en produkt som ekologisk är en fråga om ett avtal mellan kontrollorganet och producenten (etc.). En producent som är missnöjd kan givetvis påtala detta för kontrollmyndigheten. Kontrollorganen agerar också på en marknad där producenterna inte, som i ett normalt myndighetsförhållande, är utlämnade till ett alternativ. Dessutom finns redan en överprövning genom kontrollorganens besvärskommitté. Det blir också ologiskt och inte konkurrensneutralt eftersom utländska certifieringsorgan inte kan omfattas av detta.

Vi är oroliga för att kraven på offentlighet och kraven på möjlighet att överklaga riskerar att leda till att svenska kontrollorgan flyttar sina huvudkontor till ett annat EU-land. Det vore olyckligt och skulle hämma utvecklingen av ekologisk produktion i Sverige. Det största organet har redan i dag utländska ägare, och det vore en ganska enkel åtgärd att låta det svenska dotterbolaget uppgå i moderbolaget.

Vad gäller att överklaga menar vi att Swedacs förslag om att tvister mellan producenter och kontrollorgan ska kunna hänskjutas till kontrollmyndigheten för avgörande vidare behöver övervägas. Ett beslut i myndigheten skulle enligt förslaget kunna överklagas till förvaltningsdomstol. Regeringen skriver i propositionen att den inte vill förorda en sådan ordning med nuvarande underlag. Men vi anser att regeringen bör skaffa ett bättre underlag för att pröva detta förslag.

Insyn i verksamheten är viktig, men vi menar att den kontroll som kontrollmyndigheten gör av kontrollorganen innebär att handlingar på kontrollmyndigheten kring hur kontrollorganen sköter sin uppgift är offentliga. Vi vill att regeringen fortsätter att analysera behovet av kravet att öppna för offentlighetsprövningar av handlingar hos kontrollorganen. Mycket av detta faller trots allt under företagssekretess. Den producent som prövas av kontrollorganen ska givetvis ha tillgång till allt som rör det egna företaget och sedan kunna välja att offentliggöra detta.

Eftersom EU-förordningarna ställer krav på att alla beslut och handlingar vid myndighetsåtgärder ska skickas till Livsmedelsverket eller Jordbruksverket så garanteras allmänheten all insyn den vägen. Vi menar att det ytterligare behöver analyseras om den dubbla diarieföring som regeringen kräver behövs. Myndigheterna har också möjlighet att efterfråga information från kontrollorganen. Ett alternativ som vidare borde analyseras är att uppdraga till myndigheterna att efterfråga information från kontrollorganen som allmänheten begär att få. Vi vill också ytterligare diskutera om inte samma krav som ställs i 7 § i regeringens lagförslag redan finns i EU-förordningen samt i kraven i den ISO-certifiering som kontrollorganen måste gå igenom.

Vi menar att lagförslagets regler om avgifter är för långtgående. Avgiften ska beslutas av kontrollorganet och är en del av det civilrättsliga avtalet mellan en producent och kontrollorganet. Eftersom det råder en konkurrenssituat-

ion finns det liten risk för oskäligen avgifter. Rådets förordning talar också om att avgiften ska vara "rimlig". Detta menar vi är viktigt att utgå från, och den svenska lagen bör markera vikten av detta och förtydliga i syfte att undvika att en oligopolsituation utnyttjas till att ta ut högre avgifter.

Liksom inom flera andra områden kan det ifrågasättas om kommunerna ska vara ansvariga för kontroll av produkter som släpps nationellt i nationella kedjor. Vi menar att lagstiftningen måste vara öppen för ett nytt system där kommuner och en statlig myndighet kan samverka i större utsträckning än i dag, detta för att undvika att kommuner väljer att inte agera när det gäller produkter som säljs som ekologiska utan att vara certifierade i nationella kedjor eftersom de hoppas att någon annan kommun med större resurser ska agera.

I 13 § sista stycket talas om att kontrollmyndigheten ska förstöra en vara på ägarens bekostnad om ägaren inte ändrar benämningen eller sammansättningen på varan. Detta är ett synsätt som härrör från livsmedelslagstiftningen. Vi menar att vi behöver noggrannare analysera om detta är en skäligen åtgärd och att vi generellt behöver se över synen i lagstiftningen på förstörande av tjänliga livsmedel.

Vi ifrågasätter i grunden en reglering av möjligheten att ta hjälp av polismyndigheten för att genomföra kontroller samt möjligheten att ta ut sanktionsavgift för den som inte anmält sin verksamhet. Den producent eller förädlare som inte anmält sig kan inte heller få någon certifiering; den som inte ställer upp på kontroll mister sin certifiering. I båda fallen är åtgärderna som görs möjliga i lagen oproportionerliga och funktionslösa. Det är fullt tillräckligt att dessa producenter inte längre kan sälja produkter som ekologiska. Om de trots allt gör detta finns det andra delar av EU-regelverket eller svenska marknadsföringsregler som träder in.

Åtgärder för att ta bort hinder för ökad ekologisk produktion

Den svenska efterfrågan av ekologiska produkter har ökat men har inte kunnat följas upp av svensk produktion. Det är olyckligt för den svenska konkurrenskraften, arbetstillfällena på landsbygden och miljön.

Vi tror att den ekologiska odlingen behöver fortsatt hjälp och stöd för att växa. Vi menar att regeringen bör ta fram en plan med åtgärder som tar bort hinder för att den ekologiska produktionen ska kunna öka i Sverige. Det behövs också en satsning på forskning och utbildning inom området för att produktutveckla och stärka konkurrenskraften. En annan åtgärd är att se över och bredda användningen av EU:s landsbygdsprogram för att främja produktion och konsumtion av och handel med ekologiska produkter. Det är särskilt viktigt nu när en ny period av landsbygdsprogrammet inleds.

Vi tror att den avgift som producenten måste betala för sin certifiering är ett hinder för ökad ekologisk odling i Sverige. Den hindrar i dag många småföretagare från att certifiera produkter som är ekologiska, tillsammans med den osäkerhet det innebär att ge sitt företag en ny inriktning.

Fel! Okänt namn på

Det finns också en annan aspekt på avgiften för certifieringen. Varför ska de som säljer och de som köper ekologiska produkter betala för något som egentligen är en kollektiv nytta? Ekologisk odling minskar t.ex. mängden bekämpningsmedel i vatten och mängden använd handelsgödsel, vilket gör att Sverige lättare kan nå riksdagens miljömål samt de åtagande som vi gjort i flera internationella överenskommelser om miljö. Det är inte enbart något som specifikt gynnar den person som köper ekologisk mat.

Det är således dags att börja diskutera förslag på hur producenter och förädlare av ekologiska livsmedel ska kunna slippa extrakostnaden från certifieringen. En möjlighet är att finansiera kostnaden inom systemet, dvs. utan stöd från det allmänna, på samma sätt som sker för förnybar energi. En modell där samtliga som köper livsmedel betalar för "gröna certifikat" som betalar certifieringen menar vi skulle kunna utredas. Ett sådant system med "ekocertifikat" skulle leda till mycket små ökade kostnader för konventionella livsmedel men stimulera till mer ekologisk odling. Den familj som köper procentuellt samma andel ekologiska produkter som säljs nationellt bör totalt sett bli ekonomiskt opåverkad av systemet. Ett sådant förslag måste givetvis noggrant utredas och konsekvensanalyseras. I dag finns via det s.k. nationella kuvertet och gårdsstödet ett stöd för certifieringskostnaden. Men det stödet har begränsningar dels i fråga om omfattning, dels i fråga om vilka som kan få det. Endast en lantbrukare ansluten till gårdsstödssystemet med större mark än fyra hektar kan få stödet, vilket gör att t.ex. mindre grönsaksodlare inte är kvalificerade. Förädlingsföretag och djuruppfödare utan egen mark kan inte heller få stödet.

Stockholm den 29 januari 2013

Matilda Ernkrans (S)

Johan Löfstrand (S)

Jan-Olof Larsson (S)

Sara Karlsson (S)

Helén Pettersson i Umeå (S)

Pyry Niemi (S)

Kristina Nilsson (S)